

CZĘŚĆ II: PRAKTYKA, BADANIA, WDROŻENIA PART II: PRACTICE, RESEARCH, IMPLEMENTATION

WSPARCIE PODOPIECZNYCH PIELICZY ZASTĘPCZEJ W ZAKRESIE ROZWIJANIA ZAINTERESOWAŃ I PASJI

SUPPORTING PUPILS IN FOSTER CARE IN REGARD TO DEVELOPING THEIR INTERESTS AND PASSIONS

Marzena Ruszkowska^{1(A,B,C,D,E,F,G)}

¹Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Polska

¹Pope John Paul II State School of Higher Education in Biala Podlaska, Poland

Ruszkowska, M. (2020). Wsparcie podopiecznych pieczy zastępczej w zakresie rozwijania zainteresowań i pasji/ Supporting pupils in foster care in regard to developing their interests and passions, *Rozprawy Społeczne/Social Dissertations*, 14(3), 39-48. <https://doi.org/10.29316/rs/122020>

Wkład autorów/
Authors' contribution:
A. Zaplanowanie badań/
Study design
B. Zebranie danych/
Data collection
C. Dane – analiza i statystyki/
Data analysis
D. Interpretacja danych/
Data interpretation
E. Przygotowanie artykułu/
Preparation of manuscript
F. Wyszukiwanie i analiza
literatury/
Literature analysis
G. Zebranie funduszy/
Funds collection

Tabele/Tables: 2

Ryciny/Figures: 0

Literatura/References: 12

Otrzymano/Submitted:
18.02.2020

Zaakceptowano/Accepted:
04.05.2020

Streszczenie

Zainteresowania przygotowują do samorozwoju i samokształcenia przez całe życie, są istotnym wyznacznikiem drogi życiowej człowieka. Celem badań było pozyskanie informacji na temat zainteresowań i pasji podopiecznych pieczy zastępczej oraz uzyskiwanego wsparcia w zakresie ich rozwijania. Badania miały stanowić próbę odpowiedzi na pytania: Czy i jakiego rodzaju zainteresowania posiadają podopieczni pieczy zastępczej? Czym jest warunkowane posiadanie zainteresowań? Czy i jakiego rodzaju wsparcie otrzymują podopieczni pieczy zastępczej w zakresie rozwijania swoich zainteresowań i pasji?

Materiał i metody. Badania realizowano od kwietnia do grudnia 2018 roku, miały one charakter ilościowy, wykorzystano w nich badania sondażowe przeprowadzone na terenie 3 województw. Badania opierały się na wywiadach z dyrektorami placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz na kwestionariuszu ankiety dla podopiecznych.

Wyniki. Zainteresowania podopiecznych warunkowane były ich wiekiem, płcią, środowiskiem zamieszkania, zaś uzyskiwane wsparcie w ich rozwijaniu rodzajem pieczy zastępczej.

Wnioski. Podopieczni otrzymują różnego rodzaju wsparcie w rozwijaniu swoich zainteresowań i pasji.

Słowa kluczowe: wsparcie, zainteresowania, piecza zastępcza, pasje

Summary

Interests prepare both for self-education throughout life. They are an important determinant of a person's life path. The aim of the research was to obtain information in regard to the interests of foster care pupils but also in regard to the support obtained in developing them. The research was conducted in order to answer the following questions: Do pupils have any interests? What kind of interests do they have?

Material and methods. The research was carried out in 2018 and it was of quantitative nature. The research includes the surveys carried out in three provinces. The survey questionnaire relied on interviews with directors of childcare centres and a questionnaire for the pupils.

Results. The interests were determined by age, sex, or living environment. However, the support they obtained in the development of these interests constituted a type of foster care.

Conclusions. Pupils receive various types of support in developing their interests.

Keywords: support, interests, foster care, passions.

Adres korespondencyjny: Marzena Ruszkowska, Zakład Pedagogiki, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II, Siderska 95/97, 21-500, Biała Podlaska, Polska; e-mail: r-ska.marzena@wp.pl, <http://orcid.org/0000-0003-3262-6641>

Copyright by: Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Marzena Ruszkowska

Czasopismo Open Access, wszystkie artykuły udostępniane są na mocy licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-użycie niekomercyjne-na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-SA 4.0, <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>).

Wprowadzenie

Zainteresowania przygotowują do samorozwoju i samokształcenia przez całe życie mogą wynikać ze szczególnych predyspozycji czy uzdolnień dziecka w danym zakresie. Zainteresowania wyznaczają kierunek rozwoju naszej osobowości, są istotnym wyznacznikiem drogi życiowej człowieka – zarówno w sferze prywatnej, jak i zawodowej. Dzięki zainteresowaniom zyskujemy pewnego rodzaju niezależność oraz otrzymujemy narzędzia poznawania świata, jakże często przydatne na różnych płaszczyznach codziennego funkcjonowania (Gurycka, 1989, s. 7). Jak wskazują psychologowie, zainteresowania i związana z nimi ciekawość pełnią także ogromną rolę w procesie kształcenia, bowiem motywują do nauki (Mietzel, 2009, s. 380-390), co jest zupełnie zrozumiałe, wziąwszy pod uwagę fakt, iż człowiek chętniej i skuteczniej uczy się tego, co go interesuje.

Rozwój zainteresowań jest procesem przechodzącym przez kilka faz i zależnym od płci, wieku człowieka, warunków, w których się wychowuje, czy też konkretnych szczególnych uzdolnień (Gurycka, 1998, s. 1080). Jak pisze A. Pękala, coraz częściej dostrzegany jest związek zainteresowań ze środowiskiem wychowawczym człowieka, bowiem środowisko to z jednej strony wyznacza wzorce ról społecznych, z drugiej zaś tworzy okazje do uczenia się oraz nabywania zainteresowań (Pękala, s. 14). Przedmiotem artykułu uczyniono zainteresowania i sposób ich rozwijania przez podopiecznych pieczy zastępczej. Podkreślić należy, iż na obecny system pieczy zastępczej składa się piecza rodzinna (rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka) i instytucjonalna (m.in.: placówki opiekuńczo-wychowawcze)(Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej). Każda z wyżej wymienionych form opieki zastępczej powinna stanowić środowisko wychowawcze mające kompensować braki w opiece, wychowaniu, edukacji powierzonego jej dziecka. W świetle Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wychowanek pieczy zastępczej powinien zostać przygotowany do: samodzielnego życia; pokonywania trudności życiowych, nawiązywania i podtrzymywania kontaktów z rodziną i rówieśnikami. Placówka, niezależnie od jej rodzaju, ma zaspokoić jego potrzeby: emocjonalne, bytowe, zdrowotne, społeczne, kulturalno-rekreacyjne, religijne, zapewnić dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych (Dz. U. 2018, poz. 998, art.33, art.93). Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej tylko w przypadku pieczy rodzinnej, czyli w odniesieniu do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka zakłada rozwijanie uzdolnień i zainteresowań podopiecznych (art.40).

Z kolei w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej możemy przeczytać, że dziecko powinno mieć dostęp do zajęć wychowawczych, kompensacyjnych, a także terapeutycznych i rewalidacyj-

Introduction

Interests prepare for self-development and lifelong self-education – they may stem from a child's predispositions or abilities. Hobbies – they determine the direction of our personality development and are an important determinant of a person's life path – both in the private and professional sphere. Thanks to our interests we gain a kind of independence and receive means of getting to understand the world, which are often useful on various levels of everyday life (Gurycka, 1989, p. 7). As psychologists indicate, interests and related to them curiosity also play an enormous role in the educational process, because they motivate to learn (Mietzel, 2009, p. 380-390), which is quite understandable given the fact that a person is more willing and effective in learning the things that interest him or her.

The development of interests is a process that goes through several phases and depends on gender, age, the conditions in which one grows up, or specific special abilities (Gurycka, 1998, p. 1080). As A. Pękala writes, more and more frequently the connection between interests and the educational environment of a person is noticeable, as this environment on the one hand sets the patterns of social roles, and on the other creates opportunities for learning and acquiring interests (Pękala, p. 14). The subject of the article are interests and the way they are developed by the foster care dependants. It should be stressed that the current system of foster care consists of family care (foster families and family orphanages) and institutional care (e.g. care and educational institutions) (Act on Family Support and the System of Foster Care). Each of the forms of foster care mentioned above should constitute an educational environment to compensate for the shortcomings in the care, upbringing and education of the child entrusted to it. In the light of the Act on Family Support and the System of Foster Care, the child in foster care should be prepared for: independent living; overcoming life's difficulties, establishing and maintaining contacts with family and peers. The facility, regardless of its type, is to satisfy his or her needs: emotional, living, health, social, cultural-recreational, religious, provide access to education adapted to his or her age and developmental possibilities (Journal of Laws 2018, item 998, art.33, art.93). The Act on Family Support and System of Foster Care only in the case of family care, i.e. regarding foster families and family orphanages, assumes the development of the talents and interests of the residents (art.40).

The Ordinance of the Minister of Labour and Social Policy on institutional foster care, on the other hand, states that a child should have access to educational, compensatory, as well as therapeutic and remedial classes, access to learning aids, in particular when doing homework, participation in compensatory classes (Dz. U. 2011, No. 292,

nych, dostęp do pomocy w nauce, w szczególności przy odrabianiu zadań domowych, udział w zajęciach wyrównawczych (Dz. U. 2011, Nr 292, poz. 1720), czyli ustawodawca z góry zakłada, że w pieczy instytucjonalnej przebywać będą tylko dzieci z różnego rodzaju deficytami, problemami, w tym również edukacyjnymi, nie przewiduje natomiast żadnych zajęć rozwijających uzdolnienia czy zdolności podopiecznego.

Metodologia

Celem badań było pozyskanie informacji na temat zainteresowań i pasji podopiecznych pieczy zastępczej oraz uzyskiwanego wsparcia w zakresie ich rozwijania. Badania miały stanowić próbę odpowiedzi na pytania: Czy i jakiego rodzaju zainteresowania posiadają podopieczni pieczy zastępczej? Czym jest warunkowane posiadanie zainteresowań? Czy i jakiego rodzaju wsparcie otrzymują podopieczni pieczy zastępczej w zakresie rozwijania swoich zainteresowań i pasji? Badania realizowano od kwietnia do grudnia 2018 roku, miały one charakter ilościowy, wykorzystano w nich badania sondażowe przeprowadzone na terenie 3 województw: lubelskiego, warmińsko-mazurskiego i świętokrzyskiego. Przy wyborze województw uwzględniono czynniki mające wpływ na dysfunkcjonalność rodziny i umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej, tj.: bezrobocie, migracje, status ekonomiczny rodzin. Badane województwa wymieniane są w piątce województw o najniższym produkcie krajowym brutto PKB na mieszkańca, największym bezrobociu, niskim statusie ekonomicznym, dużych migracjach. W niniejszych badaniach zastosowano kwestionariusz ankiety dla podopiecznych (10 lat i powyżej) oraz wywiad skategoryzowany z dyrektorami bądź koordynatorami placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego lub rodzinnego.

Charakterystyka badanej próby i terenu badań

Badania zaprezentowane w tym artykule realizowane były na terenie trzech województw. Województwo lubelskie będące jednostką samorządu terytorialnego i podziału administracyjnego we wschodniej Polsce, o powierzchni 25122,46 km². Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) w 2017 roku zamieszkiwało je prawie 2,14 mln osób (GUS, 2017, s. 34-35). Jest najdalej wysuniętym na wschód województwem w Polsce i składa się z 4 podregionów:

- podregion lubelski obejmujący 1 miasto na prawach powiatu i 4 powiaty: Lublin, powiat ziemski lubelski, powiat świdnicki, powiat lubartowski oraz powiat łęczyński;
- podregion bialski obejmujący 1 miasto na prawach powiatu i 4 powiaty: Biała Podlaska, powiat ziemski bialski, powiat radzyński, powiat parczewski oraz powiat włodawski;

item 1720), i.e. the legislator assumes in advance that only children with various deficits, problems, including educational ones, will be in institutional care, but does not envisage any classes developing the talents or abilities of the charges.

Methodology

The aim of the research was to obtain information about interests and passions of the foster care dependants and the support they receive for their development. The research was supposed to be an attempt to answer these questions: Are and what kind of interests do dependants have? What is a prerequisite for having an interest? Does and what kind of support do foster care dependants receive for developing their interests and passions? The research was carried out from April to December 2018, it was of a quantitative nature, using surveys carried out in 3 voivodeships: Lublin, Warmian-Masurian and Świętokrzyskie. When selecting the voivodeships, factors influencing family dysfunctionality and placing children in foster care were taken into account, i.e.: unemployment, migration, economic status of families. The surveyed voivodeships are listed in the five voivodeships with the lowest gross domestic product of GDP per one inhabitant, the highest unemployment, low economic status, large migrations. In the present research, a questionnaire for the residents (10 years and above) and a categorised interview with the directors or coordinators of socialising or family care institutions were used.

Characteristics of the tested sample and the testing site

The research presented in this article was carried out in three voivodeships. Lublin Voivodeship is a unit of territorial self-government and administrative division in eastern Poland, with an area of 25122.46 km². According to the Central Statistical Office (GUS), in 2017 it was inhabited by almost 2.14 million people (GUS, 2017, p. 34-35). It is the most eastward located voivodeship in Poland and consists of 4 sub-regions:

- Lublin subregion comprising 1 city with county rights and 4 counties: Lublin, Lublin County, Świdnik County, Lubartów County and Łęczna County;
- Bialski subregion comprising 1 town with county rights and 4 counties: Biała Podlaska, Biała Podlaska County, Radzyń Podlaski County, Parczew County and Włodawa County;

- podregion chełmsko - zamojski obejmujący 2 miasta na prawach powiatu i 6 powiatów: Chełm, Zamość, powiat ziemski chełmski, powiat ziemski zamojski, powiat hrubieszowski, powiat biłgorajski, powiat tomaszowski oraz powiat krasnostawski;
- podregion puławski obejmujący 6 powiatów: powiat puławski, powiat łukowski, powiat rycki, powiat opolski, powiat kraśnicki oraz powiat janowski.

Jak wynika z danych GUS w województwie lubelskim funkcjonuje 25 placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, 12 placówek typu rodzinnego i 11 rodzinnych domów dziecka. Badaniami objęto 18 placówek a w nich 122 podopiecznych w wieku 10-25 lat, czyli 1/3 wszystkich placówek funkcjonujących w województwie lubelskim.

Badania przeprowadzono w każdym z wymienionych powyżej podregionów województwa lubelskiego. Z podregionu lubelskiego w badaniach udział wzięli wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych z terenu Lublina oraz z powiatu ziemskiego lubelskiego. W kolejnym podregionie (białskim) w badaniach uczestniczyli podopieczni placówek z powiatu ziemskiego białskiego i włodawskiego. Podregion chełmsko - zamojski reprezentowany był przez placówki z Chełma i powiatu krasnostawskiego, zaś w ostatnim podregionie - puławskim - badania zrealizowano w powiecie łukowskim i kraśnickim. Badaniami nie objęto powiatów: hrubieszowskiego, lubartowskiego, opolskiego, parczewskiego, ryckiego i tomaszowskiego oraz miasta Biła Podlaska, bowiem na ich terenie nie są prowadzone placówki opiekuńczo-wychowawcze. W kilku miejscowości placówki były w trakcie likwidacji (m.in. w Dubience) bądź nie było w nich dzieci w badanej kategorii wiekowej (10 lat i powyżej, m.in. w jednej z lubelskich placówek typu rodzinnego). Podkreślić należy, że badania realizowano tylko w tych placówkach, w których dyrekcja wyraziła chęć współpracy i uczestnictwa w badaniach.

Kolejne województwo - świętokrzyskie - to jednostka podziału administracyjnego w południowo-wschodniej Polsce. Województwo zajmuje obszar 11 710,50 km². Według danych GUS w 2017 roku zamieszkiwało je prawie 1,25 mln osób (GUS, 2017, s. 34-35). Województwo składa się z dwóch podregionów kieleckiego i sandomiersko-jędrzejowskiego w ramach których funkcjonuje 13 powiatów (powiat buski, jędrzejowski, kazimierski, kielecki, konecki, opatowski, ostrowiecki, pińczowski, sandomierski, skarżyski, starachowicki, staszowski, włoszczowski) i jedno miasto na prawach powiatu (Kielce). Badania realizowano w powiecie starachowickim, sandomierskim, buskim, kieleckim i na terenie miasta Kielce.

W województwie świętokrzyskim funkcjonuje 28 placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego oraz 15 placówek typu rodzinnego. Badaniami objęto 11 placówek (1/4 wszystkich

- Chełmsko-Zamojski subregion comprising 2 towns with county rights and 6 counties: Chełm, Zamość, Chełm County, Zamość County, Hrubieszów County, Biłgoraj County, Tomaszów Lubelski County and Krasnystaw County;

- Puławski subregion comprising 6 counties: Puławy County, Łuków County, Ryki County, Opole Lubelskie County, Kraśnik County and Janów Lubelski County.

According to GUS data, in Lublin Voivodeship there are 25 socialisation-type care and educational institutions, 12 family type institutions and 11 family orphanages. The research covered 18 institutions and 122 residents aged 10-25 years, i.e. 1/3 of all institutions operating in Lublin Voivodeship.

The research was conducted in each of the above mentioned subregions of Lublin Voivodeship. From the Lublin subregion, the research was carried out with the participation of pupils from care and educational institutions from Lublin and Lublin County. In the next subregion (Białski), the research was attended by pupils of institutions from Biła Podlaska County and Włodawa County. The Chełmsko-Zamojski subregion was represented by establishments from Chełm County and Krasnystaw County, while in the last subregion - Puławski - the research was carried out in Łuków County and Kraśnik County. The following counties were not included in the study: Hrubieszów, Lubartów, Opole Lubelskie, Parczew, Ryki and Tomaszów Lubelski counties, as well as the city of Biła Podlaska, as there are no care and educational institutions in their area. In a few towns the institutions were undergoing liquidation (e.g. in Dubienka) or there were no children in the examined age category (10 years of age and above, e.g. in one of the Lublin family type institutions). It should be emphasized that the research was carried out only in those institutions where the directorate expressed a desire to cooperate and participate in the research.

Another voivodeship - Świętokrzyskie - is the administrative division in south-eastern Poland. The voivodeship covers an area of 11 710.50 km². According to GUS data, in 2017 it was inhabited by almost 1.25 million people (GUS, 2017, p. 34-35). The voivodeship consists of two subregions: Kielce and Sandomierz-Jędrzejów, within which 13 counties operate (Busko County, Jędrzejów County, Kazimierza County, Kielce County, Końskie County, Opatów County, Ostrowiec County, Pińczów County, Sandomierz County, Skarżysko County, Starachowice County, Staszów County, Włoszczowa County) and one city with county rights (Kielce). The research was carried out in Starachowice County, Sandomierz County, Busko County, Kielce County and in Kielce.

In Świętokrzyskie Voivodeship there are 28 socialisation-type care and educational institutions and 15 family type institutions. The research

placówek funkcjonujących w województwie świętokrzyskim) a w nich 68 podopiecznych w wieku 10-25 lat¹.

Natomiast województwo warmińsko-mazurskie położone jest w północno-wschodniej części Polski. Obejmuje obszar 24173,47 km², i liczy 1,43 mln mieszkańców (GUS, 2017, s. 34-35). W skład województwa warmińsko-mazurskiego wchodzi trzy podregiony elbląski, ełcki i olsztyński, w ramach których wyróżnić można 19 powiatów (bartoszycki, braniewski, działdowski, elbląski, ełcki, giżycki, gołdapski, iławski, kętrzyński, lidzbarski, mrągowski, nidzicki, nowomiejski, olecki, olsztyński, ostródzki, piski, szczycieński, węgorzewski) i 2 miasta na prawach powiatu (Elbląg i Olsztyn). Badania realizowano w powiecie kętrzyńskim, olsztyńskim, ostródzkim, szczycieńskim oraz w mieście Olsztynie. Na terenie powiatów: iławskiego, piskiego i węgorzewskiego nie są prowadzone placówki opiekuńczo-wychowawcze, natomiast w powiecie bartoszyckim nie wyrażono zgody na badania.

W województwie warmińsko-mazurskim funkcjonuje 51 placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego i 8 placówek typu rodzinnego². Badaniem objęto 13 placówek a w nich 125 podopiecznych w wieku 10-25 lat, czyli 1/5 wszystkich placówek funkcjonujących w województwie warmińsko-mazurskim.

Rozkład danych dotyczących badanych placówek zamieszczono w tabeli 1.

covered 11 institutions (1/4 of all institutions operating in the Świętokrzyskie Voivodeship) and 68 residents aged 10-25 years¹.

Whereas Warmian-Masurian Voivodeship is located in the north-eastern part of Poland. It covers an area of 24173.47 km² and has 1.43 million inhabitants (CSO, 2017, p. 34-35). Warmian-Masurian Voivodeship comprises three subregions: Elbląg, Ełk and Olsztyn, within which 19 counties can be distinguished (Bartoszyce County, Braniewo County, Działdowo County, Elbląg County and Ełk County, Giżycko County, Gołdap County, Iława County, Kętrzyn County, Lidzbark County, Mrągowo County, Nidzica County, Nowe Miasto County, Olecko County, Olsztyn County, Ostróda County, Pisz County, Szczytno County, Węgorzewo County) and 2 towns with county rights (Elbląg and Olsztyn). The research was carried out in Kętrzyn, Olsztyn, Ostróda, Szczytno counties and in the town of Olsztyn. In Iława, Pisz and Węgorzewo counties there are no care and educational institutions, while in Bartoszyce county there was no permission for the research.

In Warmian-Masurian Voivodeship there are 51 socialisation-type care and educational institutions and 8 family type institutions². The research covered 13 institutions and 125 residents aged 10-25 years, i.e. 1/5 of all institutions operating in the Warmian-Masurian Voivodeship.

The layout of the data concerning the surveyed institutions is presented in Table 1.

Tabela 1. Liczba badanych podopiecznych w poszczególnych formach opieki

Table 1. The number of examined residents in particular care forms

Rodzaj pieczy zastępczej/ The type of substitute care	Województwo lubelskie/ Lublin Voivodeship		Województwo warmińsko-mazurskie/ Warmian-Masurian Voivodeship		Województwo świętokrzyskie/ Świętokrzyskie Voivodeship		Łącznie/ Total	
	Forma opieki/ Form of care	Liczba zbadanych dzieci/ Number of children surveyed	Forma opieki/ Form of care	Liczba zbadanych dzieci/ Number of children surveyed	Forma opieki/ Form of care	Liczba zbadanych dzieci/ Number of children surveyed	Forma opieki/ Form of care	Liczba zbadanych dzieci/ Number of children surveyed
Piecznia instytucjonalna/ Institutional care	13	109	12	124	5	50	30	283
Piecznia rodzinna/ Family care	5	13	1	1	4	18	10	32
Łącznie/ Total	18	122	13	125	9	68	40	315

Źródło: badania własne.

Source: own research.

¹ http://www.kielce.uw.gov.pl/ftp/pliki/wps/Wykaz_POW_.pdf (data dostępu 10.12.2019)

² http://bip.uw.olsztyn.pl/pl/bip/urząd_województwi/wydziały_i_delegatury/wydziały/wydział_polityki_spolecznej/rejestry_prowadzone_w_wps/rejestr_placówek_opiekunczo_wychowawczych (data dostępu 10.12.2019)

¹ http://www.kielce.uw.gov.pl/ftp/pliki/wps/Wykaz_POW_.pdf (data dostępu 10.12.2019)

² http://bip.uw.olsztyn.pl/pl/bip/urząd_województwi/wydziały_i_delegatury/wydziały/wydział_polityki_spolecznej/rejestry_prowadzone_w_wps/rejestr_placówek_opiekunczo_wychowawczych (data dostępu 10.12.2019)

W każdym z badanych województw starano się zrealizować badania we wszystkich podregionach (czyli obszarach w obrębie województwa zgodnych z klasyfikacją jednostek terytorialnych wprowadzoną w 2000 roku Rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych).

Rezultaty

Zainteresowania są dążeniem do odkrywania i rozwijania zdolności za pomocą różnego rodzaju aktywności, w ramach praktyki edukacyjnej stanowią one czynniki wpływające motywująco na efekt uczenia się. W roku 2018 zostało przeprowadzone badanie dotyczące zainteresowań podopiecznych pieczy zastępczej. Dane dotyczące posiadanych zainteresowań obrazuje tabela 2.

In each of the surveyed voivodeships, efforts were made to carry out research in all subregions (i.e. areas within the voivodeship that are in line with the classification of territorial units introduced in 2000 by the Regulation of the Council of Ministers on the introduction of the Nomenclature of Territorial Units for Statistics).

The results

Interests are the pursuit of discovering and developing abilities through various types of activities; within the framework of educational practice they are factors that motivate learning outcomes. In 2018, a study on the interests of foster care dependants was conducted. The data on the interests of the foster care dependants is shown in table 2.

Tabela 2. Rodzaje posiadanych zainteresowań
Table 2. Types of interest

Rodzaj zainteresowań/ Type of interests	Liczba podopiecznych/ Number of residents							
	Województwo lubelskie/ Lublin Voivodeship		Województwo warmińsko-mazurskie/ Warmian-Masurian Voivodeship		Województwo świętokrzyskie/ Świętokrzyskie Voivodeship		Łącznie/ Total	
	liczba/ number	%	liczba/ number	%	liczba/ number	%	liczba/ number	%
Sportowe/ Sports	63	51,6	73	58,4	32	47,0	168	53,3
Muzyczne/ Music	15	12,2	21	16,8	10	14,7	46	14,6
Plastyczno-techniczne/ Artistic and technical	16	13,1	11	8,8	7	10,2	34	10,7
Biologiczno-chemiczne/ Biological and chemical	3	2,4	5	4,0	4	5,8	12	3,8
Matematyczno-fizyczne/ Mathematical and Physical	1	0,8	4	3,2	3	4,4	8	2,5
Humanistyczne/ Humanities	3	2,4	4	3,2	3	4,4	10	3,1
Inne/ Other	22	18,0	13	10,4	7	10,2	42	13,3
Nie posiadam żadnych zainteresowań/ I have no interests	28	22,9	23	18,4	5	7,3	56	17,7

Źródło: badania własne.
Source: own research.

Z zamieszczonych danych wynika, że 22,9% podopiecznych pieczy zastępczej w województwie lubelskim nie posiada żadnych zainteresowań, nieco mniejszą grupę (18,4%) stanowią podopieczni województwa warmińsko-mazurskiego, najmniej liczną zaś województwa świętokrzyskiego (7,3%). Posiadanie zainteresowań nie jest jednoznaczne z ich rozwijaniem. Rozwój zainteresowań deklaruje co 3 podopieczny pieczy zastępczej województwa lubelskiego i świętokrzyskiego oraz co 2 z województwa warmińsko-mazurskiego.

Nieco ponad 15% podopiecznych we wszystkich badanych województwach deklaruje posiadanie zróżnicowanych zainteresowań, najczęściej jest to

According to the data provided, 22.9% of the foster care dependants in the Lublin Voivodeship have no interest, a slightly smaller group (18.4%) are care dependants of the Warmian-Masurian Voivodeship and the least numerous are dependants of the Świętokrzyskie Voivodeship (7.3%). Having interests is not necessarily connected with developing them. The development of interests is declared by every 3 charges of the foster care of Lublin and Świętokrzyskie Voivodeships and every 2 charges of Warmian-Masurian Voivodeship.

Slightly more than 15% of the residents in all surveyed voivodeships declare having diverse

połączenie zainteresowań sportowych z artystycznymi (muzycznymi, bądź plastyczno-technicznymi).

Spora grupa młodych ludzi wymienia zainteresowania, których nie dało się przyporządkować do żadnej kategorii, znalazły się tam takie pasje jak: fryzjerstwo, stylizacja, motoryzacja, majsterkowanie, filatelistyka, kulinaria.

Z analiz wynika, że występowanie zainteresowań warunkowane jest głównie wiekiem i płcią podopiecznych, bowiem zainteresowania sportowe przejawiają głównie chłopcy, dziewczęta zaś deklarują pasje plastyczne, muzyczne czy inne tj. gotowanie, fryzjerstwo. Dzieci młodsze, głównie uczniowie szkoły podstawowej dwukrotnie częściej zgłaszają posiadanie zainteresowań, co potwierdzają również badania prowadzone przez Gurycką (1998).

Istotne znaczenie dla rozwoju zainteresowań ma usytuowanie placówki, w której respondenci aktualnie przebywają, na niekorzyść placówek zlokalizowanych w środowisku wiejskim. Podobne wnioski wysnuła Zawistowska, wykrywając zależności pomiędzy posyłaniem dziecka na zajęcia dodatkowe a środowiskiem zamieszkania, również na niekorzyść środowiska wiejskiego (Zawistowska, 2012).

Dużą rolę odgrywa także samo środowisko szkolne, o ile aktywnie uczestniczy w przygotowaniu dzieci i młodzieży do udziału w życiu społeczno-kulturalnym (Winiarski, 2017, s. 265) oraz motywuje uczniów do zdobywania wiedzy (Chomczyńska-Rubacha, 2006) poprzez organizację różnego typu zajęć dodatkowych. Środowisko wiejskie pod tym względem wypada znacznie gorzej, bowiem szkoła wiejska zazwyczaj nie ma żadnej oferty zajęć dodatkowych albo jest ona bardzo uboga.

Problemy związane z rozwijaniem zainteresowań i uzyskiwane wsparcie w tym zakresie

Rozwijanie niektórych pasji i zainteresowań jest bardzo kosztowne, np. jeśli dziecko przejawia uzdolnienia sportowe, niejednokrotnie barierą są wysokie koszty treningów, odzieży sportowej, obuwia, sprzętu, obozów sportowych. Piecza instytucjonalna często wspierana jest finansowo przez stowarzyszenia, działające przy placówkach opiekuńczo-wychowawczych (np. Komarno - województwo lubelskie, Szymonowo - województwo warmińsko-mazurskie) rządziej przez sponsorów (np. Przybysławice - województwo lubelskie). Znacznie korzystniej wypadają placówki prowadzone przez siostry zakonne wspierane są, bowiem finansowo przez różnego rodzaju działania charytatywne, Komitety Pomocy Dzieciom, np. z Kanady (placówka rodzinna w Lublinie), Fundacje Dobroczynności (placówka opiekuńczo-wychowawcza w Pacanowie - województwo świętokrzyskie), osoby prywatne i in. Zdecydowanie najtrudniejszą sytuację mają świeckie placówki rodzinne, bowiem jeśli osoby prowadzące same nie pozyskają sponsorów, wów-

interests, in most cases it is a combination of sports and arts (music or artistic and technical) interests.

A large group of young people listed the interests that could not be assigned to any category, there were such hobbies as: hairdressing, styling, motorization, handicrafts, philately, cooking.

The analysis reveals that the occurrence of interests is mainly determined by the age and sex of the charges, because sports interests are mainly expressed by boys, while girls declare artistic, music or other passions such as cooking and hairdressing. Younger children, mainly primary school pupils, declare their interests twice as often, which is also confirmed by research conducted by Gurycka (1998).

The location of the institution where the residents are currently staying is important for the development of interest, to the disadvantage of institutions located in the rural environment. Similar conclusions were drawn by Zawistowska, detecting the relationship between sending a child to extra-curricular activities and the living environment, also to the disadvantage of the rural environment (Zawistowska, 2012).

The school environment itself also plays an important role, as long as it actively participates in preparing children and young people to participate in socio-cultural life (Winiarski, 2017, p. 265) and motivates students to acquire knowledge (Chomczyńska-Rubacha, 2006) by organising various types of additional activities. The rural environment is much worse in this respect, as the rural school usually has no or very poor offer of additional activities.

Problems related to the development of interest and support received in this regard

Developing some passions and interests is very expensive, e.g. if a child shows athletic abilities, in many cases high costs of training, sportswear, sports shoes, equipment, sports camps are a barrier. The institutional care is often supported financially by associations operating at care and educational institutions (e.g. Komarno - Lublin Voivodeship, Szymonowo - Warmian-Masurian Voivodeship), less frequently by sponsors (e.g. Przybysławice - Lublin Voivodeship). The institutions run by nuns are much more advantageous because they are financially supported by various charitable activities, Children's Aid Committees, e.g. from Canada (family institution in Lublin), Charity Foundations (care and educational institution in Pacanów - Świętokrzyskie Voivodeship), private individuals and others. Definitely the most difficult situation is faced by secular family institutions, because if the persons in charge do not obtain sponsors themselves, then the children's interests

czas zainteresowania i pasje dzieci finansowane są w ramach środków publicznych otrzymywanych na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka.

Kolejnym problemem, który warto zasignalizować jest dostępność oferty zajęć rozwijających zainteresowania dzieci. W opinii uczestniczących w badaniach dyrektorów /koordynatorów: szkoła, ani środowisko lokalne nie mają oferty zajęć rozwijających (szczególnie w małych szkołach wiejskich); jest problem z dojazdem i powrotem do domu, gdyby dziecko chciało zostać po lekcjach na jakieś zajęcia dodatkowe; dzieci jeśli nawet szkoła coś oferuje nie są zainteresowane uczestnictwem w zajęciach, bowiem szkoła niejednokrotnie „stygmatyzuje” dzieci z placówki. Miasto ma o wiele więcej do zaoferowania zarówno w placówkach szkolnych, jak i różnego rodzaju klubach, domach kultury, parafiach.

Wspomnieć należy także o zachowaniach związanych z niewykorzystaniem przez podopiecznych pieczy zastępczej ich możliwości intelektualnych, twórczych czy innych na co wpływ mogą mieć zarówno czynniki osobowościowe, jak i rodzinne, tj. słaba motywacja do działania, szybkie zniechęcanie się, lenistwo, niska samoocena, problemy emocjonalne, trudniejszy okres dorastania, krytycyzm w stosunku do siebie, obniżenie się ich ciekawości i aktywności poznawczej. Z wypowiedzi respondentów wynika, że:

- (...) dzieciaki szybko się zniechęcają, zazwyczaj jeśli chodzą na zajęcia dodatkowe to tylko przez jakiś czas a potem tego zaprzestają (świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie, lubelskie- piecza instytucjonalna);
- (...) dzieci często z powodu licznych zaniedbań nie wykazują swoich realnych możliwości, dla nich, bowiem ważniejsza jest akceptacja społeczna (warmińsko-mazurskie, świętokrzyskie- piecza instytucjonalna);
- (...) nasze dzieci muszą mieć motywację, np. choćby obiecały mieć komputer za świadectwo z czerwonym paskiem i rozwijanie swoich zainteresowań i oczywiście w ciągu roku cel ten zrealizował (lubelskie- piecza instytucjonalna).

Poza tym z Regulaminów Organizacyjnych Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych (np. powiat bialski – województwo lubelskie) wynika, że zakładają one uczestniczenie podopiecznych w kołach zainteresowań na terenie miasta, miejscowości, szkoły; co jest niezwykle trudne do zrealizowania na terenach wiejskich, (w których usytuowane są placówki w powiecie bialskim), czy w małych miasteczkach, gdzie środowisko zarówno szkolne jak i lokalne niewiele ma do zaoferowania.

Badani dyrektorzy/koordynatorzy w sytuacjach wymagających wsparcia w rozwijaniu zainteresowań i pasji wymieniali następujące formy wsparcia:

- Zakup niezbędnych pomocy naukowych (podręczniki, atlasy, repetytoria) – Chełm, Lublin - województwo lubelskie (piecza instytucjonalna);

and passions are financed within the public funds received to cover part of the child's living costs.

Another problem which is worth mentioning is the availability of the offer of activities developing children's interests. In the opinion of the participating directors/coordinators: the school and the local environment do not have an offer of developing activities (especially in small rural schools); there is a problem with travelling and returning home if a child wants to stay after lessons for some additional activities; children, even if the school offers something, are not interested in participating in such activities, as the school often “stigmatizes” children from the foster care institution. The city has much more to offer, both in school establishments and in various clubs, community centres and parishes.

It is also worth mentioning the behaviours related to the failure of the charges to use their intellectual, creative or other potential, which may be influenced by both personal and family factors, i.e. poor motivation to act, quick discouragement, laziness, low self-esteem, emotional problems, a more difficult period of adolescence, criticism of themselves, decrease of their curiosity and cognitive activity. The statements of the survey participants indicate that:

- (...) children get discouraged quickly, usually if they go to extra-curricular activities, they only go for a while and then stop (Świętokrzyskie, Warmian-Masurian, Lublin - institutional care);
- (...) children often, due to numerous neglects, do not show their real possibilities, because for them social acceptance is more important (Warmian-Masurian, Świętokrzyskie - institutional care);
- (...) our children must be motivated, e.g. one boy who was promised to have a computer after receiving a Principal's Honour Roll and developing his interests, and of course he achieved this goal in the course of the year (the institutional care of Lublin).

Moreover, the Organisational Regulations of Care and Educational Centres (e.g. Biała Podlaska County – Lublin Voivodeship) indicate that they presuppose the participation of the charges in special interests groups in the city, local areas, school; which is extremely difficult to implement in rural areas (where the institutions in Biała Podlaska County are located), or in small towns, where both school and local communities have little to offer.

The directors/coordinators surveyed listed the following forms of support in situations requiring the support to develop interests and passions:

- Purchase of necessary teaching resource (textbooks, atlases, revision books) – Chełm, Lublin – Lublin Voivodeship (institutional care);

- Zakup instrumentów muzycznych – Pacanów – województwo świętokrzyskie (piecza instytucjonalna, placówka prowadzona przez siostry zakonne);
- Zakup sprzętu i ubioru sportowego, finansowanie kosztów treningów – Łoniów, Pacanów – województwo świętokrzyskie, Lublin, Przybysławice – województwo lubelskie (piecza instytucjonalna);
- Pozyskiwanie wolontariuszy pracujących z dziećmi (np. spotkania programisty z 12 letnim chłopcem z placówki opiekuńczo-wychowawczej w Lublinie chcącym zostać informatykiem);
- Pozyskiwanie środków od sponsorów i finansowanie dzieciom dodatkowych zajęć na terenie placówki, głównie zajęć ruchowych (województwo lubelskie, województwo warmińsko-mazurskie – piecza instytucjonalna).

W badanych placówkach wymieniano zazwyczaj jedną, czasami dwie z wyżej wymienionych form wsparcia udzielanego podopiecznym. Zdecydowanie najtrudniej miały placówki usytuowane w środowiskach wiejskich, zarówno z dostępem do zajęć rozwijających, jak i pozyskiwaniem wolontariuszy. Pewną wyższość nad innymi formami pieczy zastępczej stwierdzono w placówkach prowadzonych przez siostry zakonne, bowiem tam każdy podopieczny miał swoją siostrę indywidualną odpowiedzialną tylko za jedno konkretne dziecko. Ponadto siostry były dostępne przez całą dobę, miały także różne wykształcenie (np. mgr pedagogiki, mgr biologii, mgr informatyki – placówka rodzinna Lublin) mogły, więc wspierać dzieci z różnych przedmiotów. Z kolei w placówce opiekuńczo-wychowawczej w Pacanowie (województwo świętokrzyskie) prowadzonej przez siostry zakonne, angażowano do pracy z dziećmi zarówno siostry zakonne, jak również osoby świeckie.

Wnioski

Z badań wynika, że respondenci wskazują zainteresowanie sportem jako podstawową aktywność. Posiadanie zainteresowań warunkowane jest wiekiem, płcią i środowiskiem, w którym obecnie zamieszkują. Badania pokazały również, że spora grupa podopiecznych w swoim czasie wolnym korzysta z aktywności, niegenerujących zainteresowań, a jedynie ograniczających się do biernego wypoczynku. Wachlarz zainteresowań dzieci i młodzieży jest dosyć ubogi, co może wynikać z usytuowania placówek głównie w środowiskach wiejskich i małomiasteczkowych. Podopieczni otrzymują różnego rodzaju wsparcie w rozwijaniu swoich zainteresowań i pasji, jednakże specyfika sytuacji w jakiej się znajdują (pobyt w pieczy zastępczej) powoduje, że bardzo szybko się zniechęcają i zazwyczaj zaprzestają aktywności, którą się wcześniej zainteresowały. Dyrektorzy i koordynatorzy badanych placówek wskazują na brak wystarczających środków finan-

- Purchase of musical instruments – Pacanów – Świętokrzyskie Voivodeship (institutional care, institution run by nuns);
- Purchase of sport equipment and outfit, financing the costs of trainings – Łoniów, Pacanów – Świętokrzyskie Voivodeship, Lublin, Przybysławice – Lublin Voivodeship (institutional care);
- Recruiting volunteers working with children (e.g. meetings of a software developer with a 12-year-old boy from a foster and educational institution in Lublin who wants to become an IT specialist);
- Fundraising from sponsors and financing additional activities for children, mainly physical ones (Lublin Voivodeship, Warmian-Masurian Voivodeship – institutional care).

In the surveyed institutions there was usually mentioned one, sometimes two of the above listed forms of support provided to the charges. Definitely, institutions located in rural areas had the most difficult situation, both in terms of access to developmental activities and obtaining volunteers. A certain superiority over other forms of foster care was found in the institutions run by nuns, because there each ward had an individual sister responsible for only one particular child. Moreover, sisters were available 24 hours a day and had different education (e.g. M.A. in Pedagogy, M.A. in Biology, M.A. in Computer Science – family institution Lublin) so they could support children in different subjects. On the other hand, in the care and educational institution in Pacanów (Świętokrzyskie Voivodeship) run by nuns, both nuns and lay people were engaged in working with children.

Conclusions

The research shows that participants indicate their interest in sport as a basic activity. Having an interest is determined by age, gender and environment in which they currently live. The research has also shown that a large group of the charges in their free time uses activities that do not generate interests but are limited to passive leisure. The range of interests of children and adolescents is quite poor, which may result from the location of facilities mainly in rural and small-town environments. The pupils receive various types of support in developing their interests and passions, however, the specificity of the situation in which they find themselves (stay in foster care) causes them to become discouraged very quickly and usually stop the activity they have been interested in before. The directors and coordinators of the examined institutions point to the lack of sufficient

sowych mogących zabezpieczyć potrzeby wychowanków w zakresie rozwijania ich pasji i zainteresowań.

financial resources to secure the needs of the pupils in terms of developing their passions and interests.

Literatura/ References:

1. Chomczyńska-Rubacha M. (2006). Szkolne środowisko uczenia się. W: Z. Kwieciński, B. Śliwerski (red.), *Pedagogika* (s.240-261). Warszawa: PWN.
2. Gurycka, A. (1998). Zainteresowania. W: W. Szewczuk, (red.), *Encyklopedia psychologii* (s.1080).Warszawa: Fundacja Innowacja.
3. Gurycka, A. (1989). *Rozwój i kształtowanie zainteresowań*, Warszawa: WSiP.
4. Mietzel, G. (2009). *Psychologia dla nauczycieli. Jak wykorzystać teorie psychologiczne w praktyce dynamicznej*. Gdańsk: GWP.
5. Pękala, A., (2006). Rola rodziny w kształtowaniu zainteresowań muzycznych dzieci. *Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce*, nr 2, (s. 13-17).
6. Rocznik Statystyczny województw 2017. Warszawa: GUS.
7. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej Dz. U. 2011, Nr 292, poz. 1720
8. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dn. 9 czerwca 2011 r. Dz. U. 2018, poz. 998
9. Winiarski, M. (2017). *W kręgu pedagogiki społecznej. Studia-szkice-refleksje*. Łódź-Warszawa: Społeczna Akademia Nauk.
10. Zawistowska, A. (2012). *Horyzontalne nierówności edukacyjne we współczesnej Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Źródła internetowe:

11. http://www.kielce.uw.gov.pl/ftp/pliki/wps/Wykaz_POW_.pdf (data dostępu 10.12.2019)
12. http://bip.uw.olsztyn.pl/pl/bip/urząd_województwa/wydziały_i_delegatury/wydziały/wydział_polityki_społecznej/rejestry_prowadzone_w_wps/rejestr_placówek_opiekunczo_wychowawczych (data dostępu 10.12.2019)